

MĂRTURII DIN DIECEZĂ

Pr. Ioan Sociu, paroh de Nicolae-Bălcescu (Bacău)

În anii de desfășurare a Conciliului al II-lea din Vatican, țara noastră traversa o perioadă deosebit de dificilă din punct de vedere socio-politic:

- granițele erau închise ermetic. Nu ieșea nimeni din țară, cu excepția oamenilor puterii (evreul de la Madrid);

- mijloacele de comunicații erau controlate sever;

- posturile de radio erau bruiate (pr. Măcincă);

- televiziunea, la noi, atunci se năștea;

- telefoanele erau ascultate;

- mașinile de scris erau înregistrate și folosirea lor necesita aprobarea Miliției;

- societatea era țesută cu informatori.

Trăiam perioada colectivizării: nu numai preoții și intelectualii, ci și oameni de rând erau timorați, terorizați, arestați, deportați, și orice inițiativă particulară era interpretată drept conspirație.

Frica pusese stăpânire pe oameni, căroră le era teamă și să discute între ei, căci nu se știa cine dintre cei prezenți era informator al Securității.

În această conjunctură politică și stare de spirit, noi eram ruși total de lumea exterioară, neavând posibilitatea de a ne informa despre cele ce se întâmplau la Vatican, declarat „imperialist” de către regimul dictatorial de la noi. Atât știam doar, că la Roma s-au deschis lucrările Conciliului al II-lea din Vatican. Unicul episcop catolic liber și recunoscut în țară era Márton Áron, episcop de Alba Iulia, dar, după câte știu, nici lui nu i s-a permis să se prezinte la conciliu.

Primul ecleziast român catolic care a reușit să iasă din țară, în anul 1964, cred, a fost Mons. Francisc Augustin, ordinariu substituit de București. Apoi, cred că în același an, a reușit să meargă la Roma și Mons. Petru Pleșca, ordinariu substituit de Iași, dar nerecunoscut de autoritățile de stat, care desființaseră Dieceza de Iași, considerând-o un fel de protopopiat afiliat la Arhidieceza de București. În iarna anului următor, 1965, Mons. Petru Pleșca a ieșit a doua oară și atunci a fost consacrat episcop titular de Voli, dar s-a grăbit să vină repede înapoi.

Vești despre cele întâmplate la conciliu nu ne-a adus, cel puțin nouă, preoților prezenți pe vremea aceea la Iași, nu ne-a povestit nimic ce să merite ținut minte, și aceasta, probabil, tot din cauza fricii.

În anii 1965-1966 am găsit publicate, într-un ziar religios maghiar, date privind reformarea postului euharistic; mai târziu am găsit date privind introducerea Liturghiei de sâmbătă seara ca primă Liturghie a duminicii, cu satisfacerea preceptului duminical. Le-am tradus, i le-am arătat Preasfințitului care s-a manifestat mirat de noutate, dar pe

mine m-a surprins reținerea, dezinteresul chiar față de aceste noutăți pe care nu le-a promovat.

Din cele spuse până acum reiese că prima cauză a pătrunderii lente, în dieceza noastră, a reformei liturgice operate de conciliu a fost conjunctura politică defavorabilă, iar a doua a fost conservatorismul generat și de necunoașterea în ansamblu a lucrărilor și documentelor conciliului, documente în care se arătau și motivele ce necesitau reforma în domeniile respective.

În anii de după conciliu, granițele țării începeau, de acum, să fie mai puțin ermetice, mai permissive, începuse perioada când se mai putea ieși și se mai putea aduce în țară câte o către documentară, uneori cu riscul de a fi confiscată la controlul de la graniță.

Introducerea reformei liturgice împreună cu limba română în liturgie a început efectiv, tot cu pași mărunți, în anii 1971-1973, în Arhiepiscopia de București.

Mons. Augustin, în calitate de ordinariu substituit de București, a încercat să ia taurul de coarne asistat și susținut de preoții, tineri la vremea aceea, pe care îi avea în jur. Astfel, a fost constituită o comisie liturgică din preoți mai reprezentativi în arhiepiscopie, dar cei care au lucrat efectiv au fost părintele, la vremea aceea, Ioan Robu, vicar la catedrală, părintele Ilie Sociu, părintele Virgil Chelaru, părintele Țurcanu și părintele Dâm. Părintele Robu traducea operațiunile din misal, ceilalți preoți culegeau textele lecturilor și ale psalmilor din Biblie, dactilografa le scria la mașină pe matrițe, apoi le multiplicau pe un multiplicator rudimentar, pe care l-au numit „cocârlă”.

De la București, aceste texte, astfel chinuite, erau trimise și în Moldova, unde preoții nu prea știau ce să facă cu ele, deoarece nu ni se dăduseră nici un fel de explicații. Unii preoți, întrebați dacă le-au introdus în celebrare, răspundeau că da, le-au introdus, dar în sertare.

La Bălcescu intrasem, de acum, în biserica nouă, pusesem un altar cu fața la popor, înjghebasem și o stație de amplificare. Aveam acolo un preot pensionar care nu voia nicicum să celebreze cu fața la popor. „Eu celebrez la altarul lateral, să nu se uite oamenii la mine când îmi șterg nasul”. Nu voia să folosească microfonul: „Eu nu celebrez la radio”. Adusesem din străinătate veșminte gotice: „Eu nu celebrez cu haine ortodoxe”. Asemenea împotriviri erau la ordinea zilei și, ca atare, este de înțeles că a trebuit să treacă un timp până ce, încetul cu încetul, venind în contact cu diecezele de limbă maghiară și germană de dincolo de Carpați, precum și cu comunitățile din afara țării și văzând că ele au deja misale tipărite și că celebrează curent în limba poporului, am început să prindem și noi curaj.

Pe lângă textele sfintei Liturghii au fost traduse, multiplicat în aceleași condiții ca și textele sfintei Liturghii și introduse în celebrări, și ritualul înmormântării, precum și al administrării sacramentelor.

Prima carte liturgică tipărită a fost *Liturghierul*, tradus, după câte am auzit, din limba spaniolă de către un părinte orodox și oferit Mons. Augustin. După Revoluție apoi, sub îngrijirea Preasfințitului Petru

Gherghel, s-a tipărit *Misalul*, apoi lecționarele și, în ultima vreme, am primit ritualul administrării Botezului și, după câte știu, urmează și ritualul administrării celorlalte sacramente.

Acesta este un succint istoric al aplicării materiale, la noi, a reformei liturgice operate de Conciliul al II-lea din Vatican. Și fiindcă s-a aplicat în modul în care am văzut, în ea se găsesc și destule inexactități, în sensul că preoții s-au ghidat, în modul de a celebra Liturghia, nu atât după cele scrise în rubrici, cât, mai mult, după cele ce au auzit și au văzut la alții. Acest lucru era jenant. După cele ce văd și aud de la alții, se conduc oamenii simplii, respectiv credincioșii, dar norma de conduită a preotului trebuie să fie cartea, care, acum, slavă Domnului, o avem sau o putem avea în mână cu toată ușurința, care însă se plânge că nu este citită. Iar dacă o vom citi, vom vedea cât de puțin am făcut în materie de reformă liturgică și ne vom simți încurajați de a grăbi pasul pentru ca în dieceza noastră viața liturgică să pulseze din plin.

Acum granițele nu mai sunt închise, mijloacele de comunicare sunt libere și rapide, mijloacele tehnice de scris și multiplicat sunt de ultimă actualitate, nu ne mai lipsește decât pofta de treabă, pe care, dacă ne-o facem, vom avea spor la lucru.

Dumnezeu să ne ajute!

Vin cu completările promise, în materie de muzică bisericească, la mărturia referitoare la modul în care reforma liturgică, operată de conciliu, a pătruns în spațiul nostru bisericesc.

Omul de azi se caracterizează prin superficialitate, prin tendința de a simplifica totul prin reduceri la minimum, prin eschivarea de la orice efort, toate acestea fiind generate de comoditatea sa.

Acest lucru se verifică, spre regretul nostru, și în tagma preotească.

Din motivele arătate la începutul expunerii mele, adică lipsa de informații și de material documentar, dar și de specialiști în materie de muzică bisericească de rit roman, la începutul introducerii limbii române în sfânta Liturghie, totul se citea. Curând, însă, au apărut niște melodii scrise, după câte știu, de unul dintre „bruderii” de la Frații Școlilor Creștine de la București. Aceste melodii conțineau adresările preotului celebrant către credincioșii participanți la sfânta Liturghie, precum și răspunsurile acestora. Aceste melodii s-au voit a fi gregoriene. Preoții care s-au putut orienta după note le-au cântat așa cum au fost scrise. Alții le-au abandonat, iar alții le-au interpretat fiecare după „arta” sa, așa că astăzi, în genere, ele se cântă după urechea și imaginația fiecărui celebrant.

Se aud cântate, pe ici, pe acolo, prin dieceză, (epistola) lectura și evanghelia, tot pe melodii care se vor a fi gregoriene, dar e păcat să uzăm această denumire clasică pe niște improvizații mai mult sau mai puțin reușite.

Spuneam că oamenii de azi se caracterizează prin superficialitate, prin tendința de a reduce, de a simplifica. Astfel, unii preoți au simplificat

melodia la „Cuvântul Domnului”, folosind aceeași melodie și la adresarea de după lectură – când credincioșii răspund: „Mulțumim lui Dumnezeu” – ca și la adresarea de după evanghelie – când credincioșii răspund: „Laudă ție, Cristoase”. Acesta poate nu ar fi un păcat chiar atât de mare, dacă nu i-ar deruta pe credincioșii care trebuie să răspundă nu numai după lectură, ci și după evanghelie, când nu se mai cântă „Mulțumim lui Dumnezeu”, ci „Laudă ție Cristoase”. Și astfel se întâmplă că credincioșii, nu foarte atenți, ori se blochează și nu răspund deloc, ori răspund simultan: unii, „Mulțumim lui Dumnezeu”, iar alții, „Laudă ție, Cristoase”.

Cât privește psalmul responsorial, acesta se cântă pe niște melodii care nu fac parte din gregoriană. În cazul acesta, cântă fiecare după „măiestria” sa și nu avem ce obiecta. Dar mulți lectori și preoți folosesc, pentru acest psalm, tonul 8 din psalmodierea gregoriană. Și aici se întâmplă adevărata catastrofă, deoarece sunt modificate elemente de bază ale cântului gregorian și, astfel, facem ca „gregoriana” noastră să fie deranjată, deși ar fi tot atât de ușor să se cânte și corect.

Știu că se lucrează la ritual și cred că se va reface și ritualul înmormântării, ritual în care invitatorul, antifonele, psalmii și cântarea de la laude și, respectiv, vesperalele pentru morți pot constitui o adevărată cheie pentru a intra în frumusețea cântului gregorian și pentru a-l îndrăgi. Nu-mi închipui că sinodul diecezan nu va reintroduce laudele și vesperalele, cu care am crescut din copilărie, la Liturghiile cu prohod pentru morți. Ceea ce se numește azi „Liturghie cu prohod” este un simulacru, și încă și acesta atât de diferit, potrivit „artei” și zelului fiecărui preot în parte, deși, dacă și așa se dă o sumă în plus pentru prohod, măcar din considerație pentru oferta respectivă, ar trebui să se facă prohodul cu demnitatea și măsura cerută.

Puțina pricepere și comoditatea preoților au pauperizat liturgia de frumusețea și atracția ei. Dacă unul dintre marii convertiți ai secolului trecut a reintrat în Biserica lui Cristos datorită muzicii gregoriene pe care o asculta cu pasiune cutreierând bisericile parisului, „...acele cuvinte *Dies irae, dies illa* cădeau peste sufletul meu ca bolnavii peste sicriu”, atunci ar trebui să simțim și noi responsabilitate pentru frumusețea liturgiei noastre, despre care o doamnă ortodoxă din Iași îmi spunea, acum vreo patru ani în urmă: „Liturghiile la dumneavoastră nu sunt atractive fiindcă nu se cântă”. Desigur, această afirmație este exagerată, dar conține și mult adevăr.

Apoi modul cum se cântă prefetele este sub orice critică. Noi avem, de bine, de rău, în misalele vechi trei tipuri de tonuri pentru prefață: *tonus simplex*, *tonus sollemnis* și *tonus sollemnior*. Prefetele pe care le cântăm noi au din toate trei câte ceva, dar nu sunt nici una dintre ele. Deși ar fi de-a dreptul edificator pentru o ureche, cât de cât cultă, să audă, interpretat corect, unul sau altul dintre aceste cântări înălțătoare, cântări pentru care unul dintre marii muzicieni a declarat că și-ar da toată opera sa.

S-a mai spus, îndrăznesc să afirm din prezumție, că limba română este incompatibilă cu muzica gregoriană, deoarece accentele lexicale nu cad pe accentele muzicale. Dimpotrivă! Muzica gregoriană este construită pe structurile limbii latine. Or, cine poate nega că limba română, dintre toate limbile neolatine, este cea mai fidelă limbii mamă din care își are originea? Ca atare, gregoriană cea mai frumoasă și cea mai corectă numai în limba română se poate asculta. Din cele auzite până acum, oare nu se poate intui că limba română are vocația de a duce mai departe, peste secole, comoara cântului gregorian izgonit, pe nedrept, din Biserică împreună cu limba latină?

Și când ne gândim la tezaurul de peste 5000 de imnuri pe care le are Biserica, imnuri dintre care atâtea sunt cântate de cântul gregorian! Apoi *Secvențele*, dar și *Introit*-urile de la sfintele Liturghii din sărbători, antifoanele majore din novena Crăciunului, minunatele cântări din Săptămâna Sfântă, preconiul pascal etc., adevărate capodopere, tezaur sortit pieirii din cauza înțelegerii și aplicării greșite a reformei liturgice operate de conciliu, care a declarat că limba Bisericii rămâne limba latină, iar muzica Bisericii rămâne cântul gregorian, limbă și cânt care nu exclud nici limba vulgului, nici alte genuri de muzică religioasă.

Mă opresc aici, lăsând ca fiecare să reflecteze asupra celor auzite și, eventual, să devină conștient că noi, românii, avem o vocație sfântă, din acest punct de vedere, vocație pe care nu avem voie s-o trădăm.

Vă mulțumesc!

Pr. Dumitru Patrașcu, paroh și decan de Suceava

Apostolatul: *qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum* (In 15,5).

Ni se relatează în Evanghelia după sfântul Matei (27,45) că, în momentul cînd Mântuitorul răstignit pe cruce a murit, „s-a făcut întuneric pe tot pămîntul”.

Ce realitate înspăimîntătoare! Când Cristos moare, e întuneric. Unde nu este Cristos, e întuneric. Unde e alungat Cristos e întuneric. În viața omului în care nu este Cristos e întuneric.

Noi, preoții și apostolii, suntem atît de legați de Cristos cum sufletul este unit cu trupul nostru. Avem o răspundere atît de mare în fața lui Dumnezeu, a Bisericii și a lumii, încît putem afirma cu toată certitudinea că lumina, sfințenia și mîntuirea oamenilor depind de doi factori: Dumnezeu și preoții săi.

„Voi sunteți sarea pămîntului... Voi sunteți lumina lumii” (Mt 5,13-14).

Știm că întunericul se va ridica, lumina evangheliei va străluci mai vie dacă orice preot al lui Cristos va fi o adevărată lumină în Domnul. De conștiinciozitatea și sfințenia preotului depind acceptarea sau respingerea lui Cristos în sufletele oamenilor.

Trăim într-o lume în permanentă și accelerată schimbare. O vedem cu ochii, îi simțim pulsul ridicat, o urmărim pas cu pas, zi de zi. Unde